

Liekovesi ja Houhajärvi

Vanhaa historiallista Satakuntaa laajalti halkova Kokemäenjoen vesistö on vuosituhansien ajan ollut läntisen Sisä-Suomen tärkein väylä. Nykyisen käsityksen mukaan asutus on tässä osassa maata jatkunut katkeamatta ainakin myöhäiseltä kivikaudelta lähtien. Todennäköisen suomalais-saamelaisen kantaväestön lisäksi alueelle on muuttanut jo kivikaudella balttilaista ja pronssikaudella germaanista väestöä. Satakunnan länsirannikon pronssikulttuuri, joka ajoittuu noin vuosiin 1300 — 400 eKr., on luonteeltaan hyvin skandinaavinen. Sen aikana oletettavasti kehittyivät Satakunnan ja Skandinavian välille kiinteät yhteydet, jotka siten jatkuivat esiroomalaiseen ja osaksi roomalaisaikaan asti. (Meinander 1984, 39—45; Salo 1981, 20—23.)

Kokemäenjoen vesistönvarren vanhimmat rautakautiset kalmistot ajoittuvat nuoremman roomalaisajan loppupuolelle, suunnilleen vuoden 300 tienoille. Rautakautinen asutus työntyi vähitellen rannikon suunnasta Kokemäenjokea ylöspäin Satakunnan järviolueelle saakka. Tämän asutusvirran mukana tuli rannikolta sisämaahan väestöä, jonka kieltä ja kulttuuria leimasivat germaaniset vaikutteet. Aikaa myöten tulokkaat sulautuivat sisämaan suomalaisväestöön mutta jättivät geneettisen perimän lisäksi syvät jäljet alueen kieleen ja nimistöön. (Salo 1988, 75—77, 99—104; Koivulehto 1984, 198—203.)

On perusteltua olettaa, että Satakunnan paikannimistöön sisältyy aineksia kiinteän rautakautisen asutuksen syntyajoilta, siis ensimmäisen vuosituhannen alkupuolelta, luultavasti kauempaakin. Monet tämän alueen vanhat paikannimet osoittautuvat suomen kieleen mukautuneesta asustaan huolimatta muista kielistä omaksutuiksi suoriksi tai epäsuoriksi lainoiksi. Huomiota herättävän paljon on sellaisia nimiä, jotka on osoitettu tai joita eri yhteyksissä on arveltu alkuperältään germaanisiksi. Tunnettuina esimerkkeinä voivat olla *Eura(joki)*, jonka todennäköinen lähtömuoto on kantagermaaninen *ēbrā > mm. misl. *ādr*, nr. *āder*, *ādra* (Koivulehto 1987, 33—36), *Harjavalta*, joka periytynee vanhasta germaanisesta henkilönnimestä **Harjawaldā-* (Koivulehto 1987, 31) ja

Tampere, joka pohjautuu muinaisruotsin 'patoa' merkitsevään *damber-*sanaan (Nissilä 1959, 194—198). Myös *Satakunta*-nimi lienee alkuosaltaan germaaninen. Olli Nuutinen on äskettäin esittänyt etymologian, jossa hän yhdistää *Satakunnan* alkuosan germaaniseen partisiippimuotoon **stapa-* 'mm. ranta, mairinnousupaikka' (ks. Nuutinen 1989, 18—20).

Satakunnan eri-ikäisten germaanisperäisten nimien joukossa on sekä luonto- että asutusnimiä. Luonnollista on, kuten monissa tutkimuksissa on osoitettukin, että lukuisat Satakunnan vierasperäiset kylän- ja talonnimet sekä lisä- ja sukunimet ovat johdettavissa germaanisista henkilönimistä (ks. esim. Nissilä 1980 ja Vahtola 1983). Esimerkkinä voi mainita, että Seppo Suvannon Satakunnan talonpoikia koskevan tutkimuksen mukaan ennen vuotta 1571 lähteissä esiintyvistä talonpoikien lisänimistä noin 13 % on tekijän mielestä varmoja skandinaavisia tai saksalaisia nimiä. Suuri osa näistä nimistä on vanhaa keskiaikaista perua. Erityisen runsaasti tätä lainanimistöä on Kokemäellä, Huittisissa, Tyrväässä, Pirkkalassa ja Kangasalla, siis Kokemäenjoen valtavyöhykkeen vanhoissa emäpitäjissä. (Suvanto 1987, 140—146.) Vanhoissa luontonomissa, joista tosin monet nykyisin esiintyvät pitäjän-, kylän- ja talonniminä, henkilönnimilähtöisyys ei ole samassa määrin hallitsevaa eikä odotuksenmukaistakaan. Vanhojen vierasperäisten luontonomien alkuperää etsittäessä on pidettävä silmällä muitakin mahdollisuuksia.

Asutushistorian samoin kuin kielentutkimuksenkin näkökulmasta on kiintoisaa ja myös metodisesti antoisaa huomata, että monet germaanisista alkuperää olevat nimet kuuluvat Satakunnan keskeiseen luonto- ja asutusnimistöön. Erityisen runsaasti vieraita elementtejä sisältäviä nimiä esiintyy Kokemäenjoen ja siihen laskevien vesistöjen sekä näiden rannoille syntyneen asutuksen nimistössä. Odotuksenmukaisena voi pitää sitä, että lukuisat vierasperäiset nimet liittyvät tavalla tai toisella kulkureitteihin ja liikkumiseen.

Joitakin vuosia sitten kirjoitin Satakunnan *vamma*-nimistä, *Vammaskoskesta* (vanhoissa 1600- ja 1700-luvun kartoissa nimi esiintyy muodossa *Wamakoski*) ja *Vammalasta*, jotka juurensa puolesta edustavat alueen vanhaa germaanisista nimikerrostumaa. Ne ovat samaa alkujuurta kuin vastaavanlaisten luonnonpaikkojen skandinaaviset *vamma*-nimet, joiden lähtökohdaksi on osoitettu märehitijöiden mahalaukun yhtä osaa, pötsiä, tarkoittava muinaisskandinaavin sana *vamb*. Sanan varhaisempi muoto on gootin *wamba* 'maha, mahalaukku, kohtu', ja vielä varhaisempia germaanisista muotoja ovat *wambu ja *wambō. Vesistönnimeksi kehittyneet skandinaaviset *vammat* ovat saaneet selväpiirteisen paikan luonnetta kuvaavan merkityksen: 'leveähkö paikka joessa, usein joenmutka, johon työntyvän niemen ja näin syntyvän kapeikon

kautta kulkee tie vesistön yli'. Yleensä *vammaan* liittyy koski, mikä selittyy siitä, että kyseessä on vesistön ahtauma. Luonnehdinta sopii erinomaisesti myös Satakunnan *vamma*-nimiin, joiden lähtömuodoksi sopisi hyvin muinaisruotsin *vamba* (mon. gen.) tai gootin *wamba*. Satakunnan *vamma*-nimien vanhuuteen viittaa paitsi nimettyjen paikkojen keskeinen sijainti myös samaan nimipesyeeseen epäilyksettä kuuluva *Vampula*. (Yksityiskohtaisemmin ks. Hakanen 1980.)

Vammaskosken alapuolella oleva Kokemäenjoen vesistön osa on nimeltään *Liekovesi*. Nimi edustaa periaatteessa samaa tyyppiä kuin *Vammaskoski*: perusosana on suomenkielinen vesistöappellatiivi ja määriteosana germaaninen laina. Nimen perusosana olevasta *vedestä* totean tässä yhteydessä lyhyesti kaksi asiaa. Monet Suomen vedet, samoin kuin selätkin, ovat merkittäviä reittivesiä, ts. vanhojen vesikulkureittien osia. Kokemäenjoen vesistössä niitä on runsaasti, esim. *Liekovesi*, *Rautavesi*, *Kulovesi*, *Vanajavesi*, *Mallasvesi*, *Roinevesi*, *Pälkänevesi*, *Längelmävesi*, *Vankavesi*, *Ruovesi*, *Tarjannevesi*, *Visuvesi*, *Vaskivesi*, *Toisvesi*, *Pihlajavesi* ja *Ylänevesi*. Toinen laaja *vesi*-alue on Saimaan vesistö: *Haukivesi*, *Pihlajavesi*, *Puruvesi*, *Paasivesi*, *Kallavesi*, *Suvasvesi* jne. Toiseksi on syytä muistaa, että vastaava *-vatn*-loppuinen vesistönnimitystyyppi on erittäin yleinen varsinkin viikinkien kanta-alueilla Etelä- ja Länsi-Norjassa sekä heidän asuttamillaan alueilla, esim. Färsaarilla ja Islannissa. Nimitysyyppien yhtäläisyys voi tietysti olla sattumaa — onhan *vesi* luonnollinen vedennimen osa — mutta alueilla, joiden nimistöön skandinaavisgermaaninen vaikutus muutoinkin on ollut ilmeinen, nimitysyyppien yhtäläisyydessä saattaa heijastua nimien suora tai epäsuora lainautuminen.

Mikä sitten on *Liekoveden lieko*? Nykysuomen sanakirjan mukaan *lieko* on paitsi tiettyjen kasvien lajinimi myös 'suossa t. veden pohjassa oleva puu, hako'. Tämä merkitys, johon mm. Heikki Ojansuu *Liekoveden* nimen yhdisti (1920, 79), tunnetaan suomen länsimurteissa ja osassa itämurteita. Suomen murteiden sanakirjan aineskokoelmista sanalle löytyy myös johdettuja merkityksiä: 'vettynyt, painava, veltto (esim. puu t. käärme t. kala t. ihminen)'. Osassa aluetta tunnetaan vastaavanmerkityksinen johdos *liekoinen* (esim. *liekoinen* puu, ojanpohja, suo). Etymologinen sanakirja pitää *liekoa* skandinaavisena lainana, joka suomesta on lainautunut edelleen norjansaameen > IpN *liekko* 'myrskyn kaatama puu'.

Vanhana germaanisena lainasanana *liekoa* piti jo Setälä. Hän yhdisti *lieko*-sanana mm. muinaisnorjan *lág*-sanaan 'liegender baumstamm im walde' ja palautti sen kantaskandinaavin **lāgō*-asuun ja edelleen aikaisempaan germaaniseen **lēgō*-muotoon. (Setälä 1913, 402.) Hugo Pipingin mukaan suomen *lieko* on palautettava nimenomaan germaaniseen **lēgō*-asuun ja sana kuuluu hyvin vanhaan lainakerrostumaan

(1918, 30). Jorma Koivulehto on osoittanut, että suomen sanat *lieka*, *lieko*, *laho* ja *laaka* ovat kaikki lähtöisin samasta germaanisesta alkujuurresta. Ne ovat kuitenkin lainautuneet eriaikaisista ja semanttisestikin eriytyneistä germaanisista originaaleista ja antavat yhdessä hyvän esimerkin germaanisten lainasanojemme kerrostuneisuudesta. *Lieko*, joka on *lahoa* vanhempi, näyttäisi ajoittuvan ajanlaskun alun tietämissä tai sitä varhemmin omaksutuksi lainaksi. (Koivulehto 1979, 273, 274; ks. myös Hofstra 1985, 136, 137.)

Pohdittavaksi jää vielä, mikä voisi olla Liekoveden nimessä esiintyvän *lieko*-sanana semanttinen sisältö. On mahdollista, että sillä *lieko*-sanalla, jonka suomalaiset germaaneilta lainasivat, oli jo tuolloin tai sille kehittyi myöhemmin merkitys 'vedessä tai suossa makaava vettynyt puu'. Germaanisella taholla vastaava merkityksenkehitys on tapahtunut **lēgō*-originaalin myöhemmissä skandinaavisissa jatkajissa. Näistä suomeen on taas lainautunut *laho*, jolla osaksi on aivan samoja merkityksiä kuin *lieko*-sanalla (Koivulehto 1979, 273). Tätä taustaa vasten Liekovesi olisi saanut nimensä veteen sortuneiden puiden eli liekoisuuden perusteella. Tuntuu kuitenkin luontevammalta ajatella, että Liekovesi, keski-sen Satakunnan laajan ja ikivanhana kulkureittinä tärkeän järviketjun viimeinen lenkki ennen vesistön ahtautumista Kokemäenjoeksi, olisi pikemminkin nimetty muotonsa tai sijaintinsa perusteella.

Etsimättä tulee vastaan Pippingin esittämä yhdistelmä, jonka mukaan *Liekoveden lieko*-sanana lähtökohtana on perusmerkitykseltään 'matalaa' tarkoittava germaaninen **lēgō*-adjektiivi (1918, 30). Yhdistelmä osuu kohdalleen paitsi äänteellisesti myös semanttisesti. Liekovesi on matala, mutta tämä seikka tuskin on antanut aiheen järven nimeämiseen. Luonnollinen nimeämisperuste on sitä vastoin ollut Liekoveden sijainti aikoinaan mahtavan Vammaskosken matalalla eli alapuolella. Kuuluuhan edellä mainitsemaani tyypilliseen *vammaan* vesistön ahtautuman, yleensä kosken, siis *Vammaskosken*, lisäksi tämän ylä- ja alapuolelle levittäytyvä suvantojärvi, ja juuri *Liekovesi* on Kokemäenjoen *vammaan* matalalla eli alapuolella oleva suvanto, siis 'alajärvi'. Liekovedessä oleva suurehko *Liekosaari* lienee nimetty järven mukaan eikä päinvastoin.

Liekoveden eteläpuolella linnuntietä noin neljän kilometrin päässä on kapea mutta pitkä *Houhajärvi*. Kirjassaan *Finländska ortnamn* (1918, 27—31) Hugo Pipping esitti, että nimen alkuosana oleva *houha* vastaa tarkoin kantaskandinaavista **houha*-muotoa, joka taas palautuu varhaisempaan germaaniseen **hauha*-adjektiiviin. Sanan perusmerkitys on ollut 'korkea'.

Ojansuu asettui vastustamaan tätä yhdistelmää kuten lukuisia muitakin Pippingin etymologioita. Itse hän yhdisti nimen Lönnrotin sana-

kirjan mainitsemaan *houha*-adjektiivin 'uppbläst, pösig'. Tämän omaperäisenä pitämänsä sanan hän taas yhdisti *hohka*-sanaan 'svampig, pipig, lös, lucker, ihålig', substantiivina 'kärr, fly, moras', esim. *hohkasuo* 'löst (sjukande) kärr'. Ojansuu perustelee yhdistelmänsä toteamalla, että Houhajärvi on muta- ja ruoppapohjainen ja soisessa seudussa, joten nimitys 'Suojärvi' on paikallaan. (Ojansuu 1920, 79, 80.)

Ojansuun luonnehdinta ei kovin hyvin sovi Houhajärveen, jonka rannat suurelta osin ovat kallio- tai hiekkarantoja. Mielestäni onkin aihetta tutkia tarkemmin Pippingin esitystä. Pippingin mukaan adjektiivi **hauha* 'hög' kuuluu yhteen indoeurooppalaisen **kuk*-juuren kanssa, jonka perusmerkitys on 'böja, välva'. Merkityksenkehitys olisi siis kulkenut linjaa: 'böjd' > 'välvd' > 'hög' ja toisissa tapauksissa > 'kupig'. Pipping pitää mahdollisena, että Lönnrotin mainitsemat suomen *houha* 'uppbläst, pösig' ja *houho* 'pösigt föremål' sekä vielä *houhu* 'pösigt mark' ovat johdettavissa germaanisen **hauhan* merkityksistä 'välvd, kupig'. (1918, 28, 29.)

Pippingin käsitys on se, että *Houhajärven houha* on epäilyksettä germaanista alkuperää, mutta kysyä hänen mukaansa voi, onko nimen määriteosan merkitys 'kupig, pösande' vai 'hög'. Pipping lähtee merkityksestä 'hög = korkea' ja viittaa perusteluissaan paitsi Ilomantsin *Houhavaaraan*, jossa 'korkean' merkitys on selvä, myös siihen, että lähemmäs sijaitsevat *Liekovesi* ja *Houhajärvi* muodostavat paikkojen nimeämisessä usein suosittun nimiparin, tässä tapauksessa siis *Liekovesi* merkityksessä 'alajärvi' ja *Houhajärvi* merkityksessä 'yläjärvi'. Nimenä *Houhajärvi* on Pippingin mukaan nuorempi kuin *Liekovesi*, sillä *lieko*-sanana germaaninen originaali on vanhempi kuin riimukirjoitukset, kun taas *houha*-sanana skandinaavinen lähtömuoto **houha*- on vanhimpia riimuja nuorempi. (1918, 29, 30.)

Pippingin etymologia on äänneellisesti kiistaton, ja se on myös alueen maastosuhteiden ja asutushistorian näkökulmasta hyvin perusteltavissa. Kokemäenjoen valtavyhlän osana *Liekovesi* on nimetty varhain, eikä sen nimi, kuten edellä on käynyt ilmi, vaadi perustelukseen *Houhajärveä*. Kannattaa mainita, että Liekoveden rannoille sijoittuvat Tyrvään vanhimmiksi arvellut kylät Kaukola ja Tyrväänkylä ja että kiinteän rautakautisen asutuksen alku ajoittuu näillä seuduilla vuoden 300 tienoille (Salo 1972). Päävyhlältä hiukan sivuun jäävä Houhajärvi on mitä ilmeisimmin saanut nimensä Liekovettä myöhemmin. Houhajärven nimeäminen 'yläjärveksi' selittyy luontevasti. Nykyinen Houhajärvi ei tosin laske Liekoveteen, kuten Pipping ja Ojansuu esittävät, vaan *Hanhijärven* kautta *Illonjokeen* ja edelleen *Sammunjokea* pitkin Huittisissa Kokemäenjokeen. Luultavaa kuitenkin on, että laskusuunta on aikojen kuluessa muuttunut, mikä selittyisi yhtäältä maan kohoamisesta ja toisaal-

ta 1800-luvulla tehdystä Houhajärven vedenpinnan tarkoituksellisesta laskemisesta. Nimeämisen aikoihin ja vielä paljon myöhemminkin Houhajärvi on hyvin voinut laskea ensin Lampijärveen, joka nykyisin on suo, ja siitä edelleen *Houhunojaa* myöten Liekoveteen.

Järvien korkeusero on alueen yleiseen topografiaan suhteutettuna silmiinpistävä suuri: Liekoveden pinnan nykyinen korkeuslukema on 57,5 ja Houhajärven vastaavasti 92,5, joten nousu on neljän kilometrin matkalla peräti 35 metriä. Kun Liekovesi jo oli nimetty 'alajärveksi', oli luonnollista nimetä läheinen korkealla sijaitseva järvi *Houha*- eli 'yläjärveksi'. *Houhajärvi* on epäilemättä primaarinimi, johon perustuvat todennäköisenä laskujokena mainitsemani *Houhunoja* ja *Houhalan* talo (nykyisin *Ala-* ja *Yli-Houhala*) sekä samanniminen kylä.

Houhajärven nimen selittäminen edellä kuvaamalla tavalla saa, kuten jo Pipping totesi, epäsuoraa tukea siitä, että Houhajärven rinnalla suunnilleen yhtä etäällä Liekovedestä on vastaavaan tapaan nimetty *Ylistenjärvi*, jonka nykyinen korkeuslukema on 90,2 ja joka laskee *Keskistenjärven* (nykyisin suo) ja *Tapialanjärven* kautta *Pesurinojaa* myöten Liekoveteen. (Ks. Warelus 1854, 8.)

Samaa germaanista alkujuurta kuin *houha* on pitäjän- ja talonnimenä esiintyvä *Hauho*, joka palautuu vielä varhaisempaan germaaniseen *hauha-asuun. Äskettäin tätä nimeä on käsitellyt Jorma Koivulehto, joka arvelee, että kyseessä voisi olla vanha germaaninen henkilönnimi; merkitys olisi ollut 'högättad, ansedd, förnäm'. Koivulehto pitää kuitenkin mahdollisena myös sitä, että nimen sisältö olisi ollut lähempänä *hauha-sanankonkreettista perusmerkitystä 'hög'; merkitys olisi tällöin ollut 'upphöjning i terrängen'. (Koivulehto 1987, 32; ks. myös Elmevik 1980, 76, 77.)

Liekovesi ja *Houhajärvi* samoin kuin aiemmin käsittelemäni *Vammaskoski* sekä kaikki näiden nimien alkuosan sisältävät muut nimet edustavat Satakunnan ikivanhoja germaanisista lainoista. Toisessa yhteydessä pohdittavaksi jää vanha kiistakysymys, onko ensisijaisesti kyse germaanisista nimilainoista vai ovatko primaareja germaaneilta lainatut sanat, joita sitten on käytetty myös niminä tai nimenosina. Joka tapauksessa käsittelemäni ja lukuisat niihin rinnastuvat Satakunnan vanhat paikannimet viestivät voimakkaasta germaanisesta vaikutuksesta. Vaikka emme enää pysty jäljittämään ja tunnistamaan nimenantajia ja varhaisimpia nimenkäyttäjiä, voimme Satakunnan nimistöä tukiessamme panna merkille vierasperäisten nimien runsauden ja usein myös samaa tai lähes samaa merkitsevien vierasperäisten ja suomenkielisten nimien esiintymisen lähekkäin, mikä viittaa alueen aikaisempaan kaksikieliseen väestöön tai erikielisten ihmisten pitkään jatkuneisiin kiinteihin yhteyksiin.

LÄHTEET

- ELMEVIK, LENNART 1980: Utvecklingen av urg. *au* framför *h* i nordiska språk. *Studier i Nordisk Filologi* 62. Helsingfors.
- HAKANEN, AIMO 1980: Oliko *Vammala* oikea valinta? *Sananjalka* 22. Turku.
- HOFSTRA, TETTE 1985: *Ostseefinnisch und Germanisch*. Frühe Lehnbeziehungen im nördlichen Ostseeraum im Lichte der Forschung seit 1961. Groningen.
- KOIVULEHTO, JORMA 1979: Lainoja ja lainakerrostumia. *Virittäjä*. Helsinki.
- 1984: Itämerensuomalais-germaaniset kosketukset. *Suomen väestön esihistorialliset juuret*. Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk. H. 131. Helsinki.
- 1987: Namn som kan tolkas urgermanskt. *Studier i Nordisk Filologi* 67. Helsingfors.
- MEINANDER, C. F. 1984: Kivikautemme väestöhistoria. *Suomen väestön esihistorialliset juuret*. Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk. H. 131. Helsinki.
- NISSILÄ, VILJO 1959: *Tampere*-nimestä. *Virittäjä*. Helsinki.
- 1980: *Germaanisen nimiaineiston etymologista ryhmittelyä Suomen nimistössä*. Eripainos Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteista 4. Helsinki.
- OJANSUU, HEIKKI 1920: *Suomalaista paikannimitutkimusta I*. Helsinki.
- PIPPING, HUGO 1918: *Finländska ortnamn*. Helsingfors.
- SALO, UNTO 1972: ”Mistä Tyrvään seudun vanhin asutus on peräisin?”. Tyrvään Seudun Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen julkaisuja XLVI. Vammala.
- 1981: Esihistoriallisen asutuksen jatkuvuudesta Suomen rannikolla. *Sananjalka* 23. Turku.
- 1988: Tampereen esihistoria. Alhonen, Pentti — Salo, Unto — Suvanto, Seppo — Rasila, Viljo: *Tampereen historia I*. Tampere.
- SETÄLÄ, E. N. 1913: Bibliographisches Verzeichnis der in der literatur behandelten älteren germanischen bestandteile in den ostseefinnischen sprachen. *Finnisch-ugrische Forschungen XIII*. Helsingfors.
- SUVANTO, SEPPÖ 1987: *Knaapista Populiin*. Tutkimuksia erilaistumisesta Satakunnan talonpojistossa vuosina 1390—1571. Historiallisia tutkimuksia 142. Helsinki.
- VAHTOLA, JOUKO 1983: En gammal germansk invandring till västra Finland i bynamnens belysning. *Historisk Tidskrift för Finland* 68. Helsingfors.
- WARELIUS, ANDERS 1854: *Kertomus Tyrvään pitäjistä 1853*. Suomi 1854. Helsinki.

AIMO HAKANEN: *Old place-names in Satakunta: Liekovesi and Houhajärvi*

In the region of Satakunta, especially around the Kokemäki river system, one finds many place-names which, despite their Finnish appearance, turn out to be direct or indirect loans from other languages. There is a striking amount of names whose origin has been proven or assumed to be Germanic. Such names include for example *Eura(joki)* < orig. Germ. *ēpra and *Harjavalta* < Germ. *Harja-waldā- (Koivulehto 1987, 31—36) and *Tampere* < old Swedish *damber* (Nissilä 1959, 194—198). The name of the province, Satakunta, is also likely to have a Germanic root. In the latest etymological study, Olli Nuutinen, links *Satakunta* with the Germanic participle *stapa- (1989, 18—20).

The first section of the word is also Germanic in the following names of waterways in Satakunta: *Vammaskoski*, *Liekovesi* and *Houhajärvi*. *Vammaskoski* belongs to the same group as the Scandinavian names with *vamma* which have as their root the ancient Scandinavian word *vamb* < *wamba* < *wambō. As names referring to waterways, the Scandinavian word *vamma* has developed a clear descriptive meaning: 'wide part of a river, often a bend in the river, with a peninsula across it and therefore a narrow channel, which is where the waterway was forded'. *Vamma* is often associated with a rapid which is explained by the fact that the name implies a bottleneck in the river. Above and below the rapid, a *vamma* widens into broad and quiet waters. This definition also perfectly fits the names with *vamma* found in Satakunta. (Cf. Hakanen 1980.)

The section of the Kokemäki river system that lies below *Vammaskoski* is called *Liekovesi*. The first part of the name, *lieko*, has for a long time been thought to be an ancient Germanic loan-word. The semantic content of the word *lieko* has been the subject of discussion, and there has been speculation as to a natural explanation for the adoption of the name. In my article I have concurred with the old theory put forward by Hugo Pipping, according to which the word *lieko* in the name *Liekovesi* comes from the Germanic adjective *lēgō which usually means 'low'. There is semantic as well as phonetic support for this theory. From what is known of names with *vamma*, we see how a natural motive for naming could have been the fact that the lake lies below the once formidable *Vammaskoski*: *Liekovesi* is the piece of quiet water below the *vamma* of Kokemäki river, i.e. the 'lower lake'.

About four kilometres south of *Liekovesi* lies *Houhajärvi*. The first part of the name closely corresponds to the original Scandinavian form *hōuha* which goes back to the earlier Germanic adjective *hauha, 'high'. This phonetically convincing etymology which was also suggested by Pipping, but which has been contested semantically, may, again, be naturally explained by looking at the topography and history of settlement in the area.

Because it was part of the great Kokemäki waterway, *Liekovesi* was given a name early in history, and as I have suggested in my article, it was naturally called the 'lower lake'. It was equally natural, at a later date, to name *Houhajärvi* the 'higher lake': it was situated higher up and almost certainly flowed into *Liekovesi*. In the context of the general topography of the area, the difference in altitude between the two lakes is striking: the surface of *Liekovesi* today lies at the height of 57.5, in comparison with *Houhajärvi* at 92.5 — the increase in latitude is a remarkable 35 metres in the space of just four kilometres.